

Conselleria d'Educació, Cultura i Esport

RESOLUCIÓ de 13 de febrer de 2023, de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, per la qual s'incoa de nou l'expedient per a declarar bé d'interés cultural, amb categoria de monument, l'Alt Forn número 2 de la siderúrgica del Port de Sagunt. [2023/1529]

Per Resolució de 2 de novembre de 2020 (DOGV 8949, 11.11.2020) de la Conselleria d'Educació, Cultura, i Esport, es va incoar expedient per a declarar bé d'interés cultural, amb la categoria de monument, l'Alt Forn núm. 2 de la siderúrgica del Port de Sagunt, i se sotmeté l'expedient incoat a tràmit d'informació pública.

Tenint en compte el transcurs del termini legal de vint mesos des que degué ser resolt el procediment de conformitat amb el que es disposa en l'article 27.7, de la llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, es va produir la caducitat d'aquest, dictada per resolució de data 17 de novembre de 2022.

De conformitat amb l'article esmentat, per a reprendre la incoació del procediment, una vegada produïda la caducitat d'aquest, així com l'article 28 de l'esmentada llei, i vista la nova sol·licitud del Consell Valencià de Cultura, com a institució consultiva, per a la declaració de l'Alt Forn núm. 2 de la siderúrgica del Port de Sagunt com a bé d'interés cultural, aquesta conselleria, resol:

Primer

Incoar un expedient per a declarar bé d'interés cultural, amb categoria de monument, l'Alt Forn núm. 2 de la siderúrgica del Port de Sagunt, situat en el terme municipal de Sagunt (València), i encomanar-ne la tramitació a la Direcció General de Cultura i Patrimoni d'aquesta conselleria.

Segon

De conformitat amb el que es disposa en l'article 28 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, determinar els valors del bé que justifiquen la seua declaració com a bé d'interés cultural amb la categoria de monument, descriure el bé i les seues parts integrants per a la seua més perfecta identificació, així com delimitar el seu entorn de protecció, assenyalar els béns de rellevància local existents en aquest i fixar les normes de protecció del bé i del seu entorn en els annexos que s'adjunten a la present resolució.

Tercer

En compliment del que preceptua l'article 27.3 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, notificar aquesta resolució a les persones interessades i a l'Ajuntament de Sagunt i fer-los saber que, de conformitat amb el que estableixen els articles 35 i 36, en relació amb el 27.4 de la Llei, la realització de qualsevol intervenció en el monument haurà de ser autoritzada preceptivament per aquesta direcció general amb caràcter previ a la seua realització i a l'atorgament de llicència municipal si és el cas, quan aquesta siga preceptiva, així com qualsevol canvi d'ús de l'immoble al qual es contrau la present incoació, de conformitat amb el que disposa l'article 33 de l'esmentada llei. Les intervencions en el seu entorn hauran de ser autoritzades per la conselleria competent en matèria de cultura fins a la preceptiva aprovació o convalidació del corresponent pla especial de protecció o document assimilable.

Quart

La present incoació, d'acord amb el que s'estableix en l'article 33 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, determina la suspensió de l'atorgament de llicències municipals de parcel·lació, urbanització, construcció, demolició, activitat i altres actes d'edificació i ús del sòl que afecten el monument i el seu entorn de protecció, així com d'aquestes actuacions quan siguin dutes a terme directament per les entitats locals. Queden, igualment suspesos els efectes de les ja atorgades, suspensió els efectes de la qual, de conformitat amb la limitació temporal continguda en l'incís segon de l'article 33 de la Llei 4/1998,

Conselleria de Educación, Cultura y Deporte

RESOLUCIÓN de 13 de febrero de 2023, de la Conselleria de Educación, Cultura y Deporte, por la que se incoa de nuevo el expediente para declarar bien de interés cultural, con la categoría de monumento, el Alto Horno número 2 de la siderúrgica del Puerto de Sagunto. [2023/1529]

Por Resolución de 2 de noviembre de 2020 (DOGV núm. 8949, de 11.11.2020) de la Conselleria de Educación, Cultura, y Deporte, se incoó expediente para declarar bien de interés cultural, con la categoría de monumento, el Alto Horno núm. 2 de la siderúrgica del Puerto de Sagunto, sometiéndose el expediente incoado a trámite de información pública.

Habida cuenta del transcurso del plazo legal de veinte meses desde que debió ser resuelto el procedimiento de conformidad con lo dispuesto en el artículo 27.7 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, se produjo la caducidad del mismo, dictada por resolución de fecha 17 de noviembre de 2022.

De conformidad con el artículo citado, para retomar la incoación del procedimiento, una vez producida la caducidad del mismo, así como el artículo 28 de la mencionada ley, y vista la nueva solicitud del Consell Valencià de Cultura, como institución consultiva, para la declaración del Alto Horno núm. 2 de la siderúrgica del Puerto de Sagunto como bien de interés cultural, esta conselleria resuelve:

Primero

Incoar expediente para declarar bien de interés cultural, con categoría de monumento, el Alto Horno núm. 2 de la siderúrgica del Puerto de Sagunto, situado en el término municipal de Sagunto (Valencia), encomendando su tramitación a la Dirección General de Cultura y Patrimonio de esta conselleria.

Segundo

De conformidad con lo dispuesto en el artículo 28 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, determinar los valores del bien que justifican su declaración como bien de interés cultural con la categoría de monumento, describir el mismo y sus partes integrantes para su más perfecta identificación, así como delimitar su entorno de protección, señalar los bienes de relevancia local existentes en el mismo y fijar las normas de protección del bien y de su entorno en los anexos que se adjuntan a la presente resolución.

Tercero

En cumplimiento de lo preceptuado en el artículo 27.3 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, notificar esta resolución a los interesados y al Ayuntamiento de Sagunto y hacerles saber que, de conformidad con lo que establecen los artículos 35 y 36 en relación con el 27.4 de la Ley, la realización de cualquier intervención, tanto en el monumento, deberá ser autorizada preceptivamente por esta dirección general con carácter previo a su realización y al otorgamiento de licencia municipal en su caso, cuando esta resulte preceptiva, así como cualquier cambio de uso en que el inmueble al que se contrae la presente incoación de conformidad con lo que dispone el artículo 33 de la mencionada ley. Las intervenciones en su entorno, deberán ser autorizadas por la conselleria competente en materia de cultura hasta la preceptiva aprobación o convalidación del correspondiente plan especial de protección o documento asimilable.

Cuarto

La presente incoación, de acuerdo con lo establecido en el artículo 33 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, determina la suspensión del otorgamiento de licencias municipales de parcelación, urbanización, construcción, demolición, actividad y demás actos de edificación y uso del suelo que afecten al monumento y a su entorno de protección, así como de dichas actuaciones cuando sean llevadas a cabo directamente por las entidades locales. Quedan, igualmente suspendidos los efectos de las ya otorgadas, suspensión cuyos efectos, de conformidad con la limitación temporal contenida en

d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, es resoldran després de la declaració.

No obstant això, la Direcció General de Cultura i Patrimoni podrà autoritzar les actuacions esmentades quan considere que, en aplicació de les normes de protecció determinades per la present resolució, manifestament no perjudiquen els valors del bé que motiven la incoació.

Cinqué

Conforme al que es preveu en l'article 83 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques, i en l'article 27 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, sotmetre l'expedient incoat a tràmit d'informació pública, a fi que totes les persones que tinguen interès puguen examinar l'expedient durant el termini d'un mes, a partir de la publicació de la present resolució en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*. L'expedient estarà a la disposició de les persones interessades en la Direcció General de Cultura i Patrimoni, av. de la Constitució núm. 284, de València.

Sisé

Que en compliment del que preceptua l'article 27.3 de la llei, es notifique la present resolució al Registre General de Béns d'Interès Cultural dependent de l'Administració general de l'Estat per a l'anotació preventiva, i al Registre de la Propietat amb la mateixa finalitat.

Seté

Que la present resolució i els seus annexos es publique en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* i en el *Boletín Oficial del Estado*.

València, 13 de febrer de 2023.— La consellera d'Educació, Cultura i Esport: Raquel Tamarit Iranzo.

ANNEX I

Dades sobre el bé objecte de la declaració. Determinació dels seus valors

1. Denominació

Alt Forn núm. 2 de la siderúrgica del Port de Sagunt.

2. Localització

Comunitat autònoma: Comunitat Valenciana
Província: València
Municipi: Sagunt

3. Descripció i dades històriques

3.1. Cronologia

(Basat principalment en el quadern de memòria històrica *Patrimoni minero-siderúrgic Puerto de Sagunto 1900-1986*)

L'any 1902 es crea un nou nucli poblacional en el terme municipal de Sagunt, a la vora de la mar, a conseqüència de la implantació d'una nova empresa promoguda per dos empresaris bascos, Ramón de la Sota i Luis María Aznar. Apareix així un enclavament portuari-industrial, a 6 km de Sagunt, al costat de la platja i enmig d'una zona de camps, que va atraure nombrosos treballadors i que ha perdurat al llarg del temps.

Aquests dos empresaris van aprofitar l'existència d'unes mines de ferro situades a Ojos Negros (Terol), a 204 km de la mar, i van construir una línia de ferrocarril per a portar el mineral des d'Ojos Negros fins a Sagunt, i en aquesta última població van construir un port per a exportar el ferro per via marítima.

El port nou va començar el tràfic marítim en 1907. El projecte de la «fàbrica de ferros» es va encarregar a l'enginyer estatunidenc Frank Roberts, que va dissenyar una siderúrgica amb quatre alts forns, dels quals només se'n van instal·lar tres. Primer es va instal·lar la Compañía Minera de Sierra Menera (CMSM), que va ser l'empresa encarregada d'alçar un embarcador, magatzems per a compactar el mineral i la línia fèrria d'unió entre aquest port i les mines de mineral. Posteriorment, en

el inciso segundo del artículo 33 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, se resolverán tras la declaración.

No obstante, la Dirección General de Cultura y Patrimonio, podrá autorizar las actuaciones mencionadas cuando considere que, en aplicación de las normas de protección determinadas por la presente resolución, manifestamente no perjudican los valores del bien que motivan la incoación.

Quinto

Conforme a lo previsto en el artículo 83 de la Ley 39/2015, de 1 de octubre, del procedimiento administrativo común de las administraciones públicas, y en el artículo 27 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, someter el expediente incoado a trámite de información pública, a fin de que cuantas personas tengan interés puedan examinar el expediente durante el plazo de un mes a partir de la publicación de la presente resolución en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*. El expediente estará a disposición de los interesados en la Dirección General de Cultura y Patrimonio, avda. Constitución núm. 284 de Valencia.

Sexto

Que en cumplimiento de lo preceptuado en el art. 27.3 de la ley, se notifique la presente resolución al Registro General de Bienes de Interés Cultural dependiente de la Administración General del Estado para su anotación preventiva y al Registro de la Propiedad con el mismo fin.

Séptimo

Que la presente resolución con sus anexos se publique en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* y en el *Boletín Oficial del Estado*.

València, 13 de febrero de 2023.— La consellera de Educació, Cultura y Deporte: Raquel Tamarit Iranzo.

ANEXO I

Datos sobre el bien objeto de la declaración. Determinación de sus valores.

1. Denominación

Alto Horno núm. 2 de la siderúrgica del Puerto de Sagunto

2. Localización

Comunidad autónoma: Comunitat Valenciana
Província: Valencia
Municipio: Sagunto

3. Descripción y datos históricos

3.1. Cronología

(Basado principalmente en el cuaderno de memoria histórica *Patrimoni minero-siderúrgic Puerto de Sagunto 1900-1986*)

En el año 1902 se crea un nuevo núcleo poblacional en el término municipal de Sagunto, a orillas del mar, a consecuencia de la implantación de una nueva empresa promovida por dos empresarios vascos, Ramón de la Sota y Luis María Aznar. Aparece así un enclave portuario-industrial, a 6 km de Sagunto, junto a la playa y en medio de una zona de campos, que atrajo a numerosos trabajadores y que ha perdurado a lo largo del tiempo.

Estos dos empresarios aprovecharon la existencia de unas minas de hierro situadas en Ojos Negros (Teruel), a 204 km del mar, construyeron una línea de ferrocarril para llevar el mineral desde Ojos Negros hasta Sagunto, y en esta última población construyeron un puerto para exportar el hierro por vía marítima.

El puerto nuevo comenzó el tráfico marítimo en 1907. El proyecto de la «fábrica de hierros» se encargó al ingeniero estadounidense Frank Roberts, que diseñó una siderúrgica con cuatro hornos altos, de los que solo se llegarían a instalar tres. Primero se instaló la Compañía Minera de Sierra Menera (CMSM), que fue la empresa encargada de levantar un embarcadero, almacenes para compactar el mineral y la línea férrea de unión entre este puerto y las minas de mineral. Posteriormente, en

1917, els mateixos promotors van fundar la Compañía Siderúrgica del Mediterráneo. En anys successius, aquesta empresa va canviar de nom i de propietaris: en 1940 va passar a ser Altos Hornos de Vizcaya Fábrica Sagunto, i en 1974 es va convertir en Altos Hornos del Mediterráneo.

En els anys setanta, i a causa de la crisi mundial, es va iniciar una lenta agonia de la fàbrica, la qual va desencadenar finalment en els anys huitanta el tancament definitiu de l'empresa minerosiderúrgica, tant per raons econòmiques com polítiques.

Durant tots aquests anys, les diferents empreses van anar construint un gran complex fabril, en el qual destacaven la construcció de tres alts forns i un gran nombre de naus i edificis annexos necessaris per a la producció. Al mateix temps, el nucli poblacional, que inicialment tenia unes condicions de salubritat i d'ordenació molt precàries, es va anar consolidant i convertint en una població estable i amb serveis cada vegada més adequats.

Els edificis que queden en l'actualitat de tots els que van ser construïts per la companyia constitueixen part del patrimoni industrial de la ciutat: l'hospital vell, la nau de tallers generals, el magatzem d'efectes i recanvis, l'església de la Mare de Déu de Begonya, l'economat, el casino recreatiu, les oficines generals, la ciutat jardí de la gerència, el barri obrer, el sanatori i, com a element més destacat, l'Alt Forn núm. 2. La gran varietat d'usos d'aquestes edificacions i el fet que no tots estan relacionats amb la producció fabril són prova del caràcter paternalista de la companyia i de la gran vinculació que hi hagué entre l'empresa i la població.

Dels edificis de caràcter fabril que en queden, el més destacable és l'Alt Forn núm. 2. Des de la construcció i a causa de la seua gran altura, ha constituït una fita fonamental en el perfil urbà del Port de Sagunt. Es tracta d'un edifici que es constitueix en referència visual i històrica de l'evolució i l'origen de la població. A més, és l'únic que queda dels tres elements fonamentals dins de la dinàmica de treball de la indústria siderometal·lúrgica del port de Sagunt, ja que en aquests s'efectuava la fusió i la reducció de minerals de ferro amb vista a elaborar la fosa i obtenir el ferro de primera fusió (*arrabio*), format per mineral de ferro, carbó de coc i calcària, que és la matèria primera fonamental per a la fabricació de l'acer.

En 1922, s'inicia la construcció de l'Alt Forn núm. 2, i en 1926 proporciona la seua primera colada de ferro de primera fusió. El seu funcionament va ser intermitent a causa de la conjuntura política i empresarial. En 1961 va ser derrocat i reconstruït, canviant la seua tipologia i van augmentar les seues dimensions i la seua producció. De l'anterior forn solament es va aprofitar una part dels fonaments, el pla inclinat de càrrega i el conjunt d'estufes i bufadors. El nou forn, que és el que hui dia es pot veure, es va encendre per primera vegada en 1965 i es va apagar definitivament el 24 de març de 1984.

3.2. Descripció de l'immoble

(Basat principalment en *Arqueologia industrial en Sagunto*, de Manuel Girona Rubio i José Vila Vicente, i en el quadern didàctic *Patrimoni Industrial del Port de Sagunt*, editat per APIVA.)

Els fonaments del forn estan constituïts per una gran placa de formigó de 31 metres de diàmetre, que successivament va reduint el seu diàmetre mitjançant quatre escalons i assolix una altura de 5,6 m.

El perfil de l'interior del forn té forma de dos cons units per les bases i respon a la forma habitual d'aquest tipus d'instal·lacions. Les parts en les quals es divideix l'espai interior entre aquests dos cons es diuen, de baix cap amunt, cresol, zona d'etalatges i cup:

– El cresol és la zona inferior i era el lloc més calent del forn, on arribaven a aconseguir-se els 2.000° C. Allí s'acumulaven el ferro i l'escòria fosos que eixien per les boques de sagnia. Té un revestiment de rajola de carboni d'un metre de grossària.

El forn es recolza sobre una corona circular de xapa, sobre la qual es va soldar la primera virola del cresol, de 3,87 metres d'altura, en la qual es van encastar la boca de la sagnia o forat de colada (per la qual es recollia el ferro de primera fusió a 1.400° C, aproximadament cada quatre hores omplint tres culleres de 35 t cada vegada) i la boca de l'escòria o bigotera (material de rebuig que després s'emprava en la producció de ciment, a 1.500° C). La segona virola del cresol té una altura de 2,4 metres, en la qual estan soldats els marcs de les dotze toveres per les quals entrava aire calent a 1.000° C per a la combustió. La tercera virola té una altura de 2,56 metres.

– Els etalatges és la zona intermèdia, també anomenada ventre. L'etalatge es troba encastat en material refractari.

1917, los mismos promotores fundaron la Compañía Siderúrgica del Mediterráneo. En años sucesivos, esta empresa cambió de nombre y de propietarios: en 1940 pasó a ser Altos Hornos de Vizcaya Fábrica Sagunto, y en 1974, se convirtió en Altos Hornos del Mediterráneo.

En los años 70, y debido a la crisis mundial, se dio inicio a una lenta agonia de la fàbrica, la cual desencadenaría finalmente en los años 80 en el cierre definitivo de la empresa minero-siderúrgica, tanto por razones económicas como políticas.

Durante todos estos años, las diferentes empresas fueron construyendo un gran complejo fabril, en el que destacaban la construcción de tres altos hornos y una gran número de naves y edificios anexos necesarios para la producción. Al mismo tiempo, el núcleo poblacional que inicialmente tenía unas condiciones de salubridad y de ordenación muy precarias, se fue consolidando y convirtiéndose en una población estable y con servicios poco a poco más adecuados.

Los edificios que quedan en la actualidad de todos los que fueron construidos por la compañía constituyen parte del patrimonio industrial de la ciudad: hospital viejo, nave de talleres generales, almacén de efectos y repuestos, la iglesia de Nuestra Señora de Begoña, economato, el casino recreativo, las oficinas generales, la ciudad-jardín de la gerencia, el barrio obrero, el sanatorio, y como elemento más sobresaliente, el Horno Alto núm. 2. La gran variedad de usos de estas edificaciones y el hecho de que no todos están relacionados con la producción fabril son prueba del carácter paternalista de la compañía y de la gran vinculación que hubo entre la empresa y la población.

De los edificios con carácter fabril que quedan el más destacable es el Alto Horno núm. 2. Desde su construcción y debido a su gran altura, ha constituido un hito fundamental en el perfil urbano del Puerto de Sagunto. Se trata de un edificio que se constituye en referencia visual e histórica de la evolución y origen de la población. Además, es el único que queda de los tres elementos fundamentales dentro de la dinámica de trabajo de la industria siderometalúrgica del puerto de Sagunto, ya que en ellos se efectuaba la fusión y la reducción de minerales de hierro con vistas a elaborar la fundición y obtener el «arrabio», formado por mineral de hierro, carbón de coque y caliza, que es la materia prima fundamental para la fabricación del acero.

En 1922, se inicia la construcción del Alto Horno núm. 2 y en 1926 proporciona su primera colada de arrabio. Su funcionamiento fue intermitente debido a la coyuntura política y empresarial. En 1961 fue derribado y reconstruido, cambiando su tipología y aumentando sus dimensiones y su producción. Del anterior horno solo se aprovechó una parte de los cimientos, el plano inclinado de carga y el conjunto de estufas y soplafuegos. El nuevo horno, que es el que hoy en día se puede ver, se encendió por primera vez en 1965 y se apagó definitivamente el 24 de marzo de 1984.

3.2. Descripción del inmueble

(Basado principalmente en *Arqueologia industrial en Sagunto*, de Manuel Girona Rubio y José Vila Vicente, y en el cuaderno didáctico *Patrimoni Industrial del Port de Sagunt* editado por APIVA)

Los cimientos del horno están constituídos por una gran placa de hormigón de 31 m de diámetro, que sucesivamente va reduciendo su diámetro mediante cuatro escalones, alcanzando una altura de 5,6 m.

El perfil del interior del horno tiene forma de dos conos unidos por sus bases y responde a la forma habitual de este tipo de instalaciones. Las partes en las que se divide el espacio interior entre esos dos conos se llaman, de abajo hacia arriba, crisol, zona de etalajes y cuba:

– El crisol es la zona inferior y era el lugar más caliente del horno, donde llegaban a alcanzarse los 2.000° C. Allí se acumulaban el hierro y la escoria fundidos que salían por las bocas de sangría. Tiene un revestimiento de ladrillo de carbono de 1 m de espesor.

El horno se apoya sobre una corona circular de chapa, sobre la cual se soldó la primera virola del crisol, de altura 3,87 m, en la cual se empotraron la boca de la sangría o piqueta (por la que se recogía el arrabio a 1.400° C, aproximadamente cada 4 horas llenando 3 cucharas de 35 t cada vez) y la boca de la escoria o bigotera (material de desecho que después se empleaba en la producción de cementos, a 1.500° C). La segunda virola del crisol tiene una altura de 2,4 m, en la que están soldados los marcos de las 12 toberas, por las que entraba aire caliente a 1.000° C para la combustión. La tercera virola tiene una altura de 2,56 m.

– Los etalajes es la zona intermedia, también llamada vientre. El etalaje, que se encuentra empotrado en material refractario.

– El cup era la primera zona on les càrregues alternatives de mineral i coc (carbó) es calfaven pels gasos ascendents de la combustió realitzada en la part inferior del forn. Donades les explosions ocorregudes en el forn núm. 1 degudes a les obstruccions de sals d'aigua que circulaven pels serpentins interiors de refrigeració, en la construcció del forn núm. 2 es va col·locar un blindatge de plaques d'acer fos refrigerades exteriorment amb reg d'aigua, que fins i tot podia ser de mar. En concret, porta encastades un total de 315 caixes de refrigeració en l'exterior, disposades en 21 files.

Sobre el cup es troba la bocana, que és la boca situada en la part superior del forn per la qual s'abocava la càrrega. El tancament de la bocana es realitzava amb dues campanes per a evitar l'eixida de gasos. La càrrega es realitzava per mitjà d'uns carros que es desplaçaven per un pla inclinat al qual anomenaven *skip* de càrrega, que anava des de les sitges en el soterrani fins a la bocana situada en la part superior del forn, on pel sistema de doble campana es realitzava la descàrrega de totes les matèries primeres (mineral de ferro, coc i calcària). En l'actualitat, aquest pla inclinat de càrrega està reconstruït.

En la zona més alta del forn se situen els tubs pantaló, pels quals eixien els gasos procedents de la combustió i de les reaccions de l'interior del vas. Aquests gasos s'utilitzaven per a calfar les estufes d'aire calent que calfaven el mateix forn i per a altres instal·lacions de la siderúrgia. Hi ha a més dues plataformes de ponts-grua, a 42 i 51 m d'altura.

La refrigeració del conjunt es realitzava amb aigua de mar, i estava formada per quatre parts:

- En la part superior del cup, per una làmina d'aigua.
- En la resta del cup, per les caixes obertes abans esmentades.
- En l'etalatge, per làmina d'aigua.
- En el cresol, per aigua a pressió.

L'aigua sobrant es recollia en un canal de recollida que està situat en la zona inferior exterior del forn.

El forn té una altura interior de 24,5 m comptant el cresol i l'estructura de càrrega. L'altura exterior total és de 64,20 m. El diàmetre del cresol és de 5,5 m, comptant l'interior amb un volum útil de 458 m³.

El forn estava servit per una sèrie de tubs ventafocs i per quatre estufes de més de 27 m d'altura, que li proporcionaven l'aire a alta temperatura (fins a 1050 °C) que inflamava la càrrega. Cada parell d'estufes estava servida per una xemenera de 45,7 m d'altura. Aquestes estufes i les xemeneres han desaparegut.

3.3. Parts integrants

– Alt Forn núm. 2: plataforma, cresol, etalatges, cup, bocana i tancaments, *skip* de càrrega, tubs pantaló i plataformes de ponts-grua.

– El so de la sirena, es recupera com a patrimoni immaterial. Analitzant el paisatge sonor del Port de Sagunt identifiquem la sirena com un dels sons més significatius i rellevants pel seu valor històric i el seu impacte sobre les persones que van viure i van conviure amb aqueix senyal acústic. Més enllà de la seua funció primera (assenyalar el canvi de torn), aquest so, i el paisatge sonor que crea, simbolitza com cap altre la societat industrial que va créixer en el Port de Sagunt, enfront del paisatge sonor rural, dominat pels tocs de campana. Per tant, s'ha recuperat un important element del patrimoni immaterial, ja que quan es fa sonar, fem present l'activitat de tota aquesta zona siderúrgica, i el record inesborrable per a molts veïns del Port de Sagunt, com algun d'ells conta, «...un record, una tornada a la infantesa, esperant que, una estona més tard que sonara la sirena, el seu pare arribara a casa, amerat de suor i amb molta gana...»

3.4. Parts afegides que no formen part del monument

Després de les remodelacions urbanístiques dels últims anys que han transformat l'espai que ocupaven les instal·lacions fabrils, l'Alt Forn núm. 2 ha quedat situat en el centre d'una rotonda de l'avinguda Alts Forns. L'edifici va ser rehabilitat l'any 2012, i es va construir al seu costat un pavelló de recepció de visitants equipat amb instal·lacions audiovisuals i s'han obert tres portes en la part baixa del cresol per a possibilitar la visita a l'interior del forn.

A més, s'han recuperat alguns elements relacionats amb l'activitat de l'Alt Forn, que es troben exposats al costat de l'edifici. S'ha construït a més una via fèrria en el perímetre de la rotonda per al pas d'una locomotora de vapor.

– La cuba, era la primera zona en donde las cargas alternativas de mineral y cok (carbón) se calentaban por los gases ascendentes de la combustión realizada en la parte inferior del horno. Dadas las explosiones ocurridas en el horno núm. 1 debidas a las obstrucciones de sales de agua que circulaban por los serpentines interiores de refrigeración, en la construcción del horno núm. 2 se colocó un blindaje de placas de acero fundido refrigeradas exteriormente con riego de agua, que incluso podía ser de mar. En concreto, lleva empotradas un total de 315 cajas de refrigeración en el exterior, dispuestas en 21 filas.

Sobre la cuba se encuentra el tragante, que es la boca situada en la parte superior del horno por la cual se vertía la carga. El cierre del tragante se realizaba con dos campanas para evitar la salida de gases. La carga se realizaba por medios de unos carros que se desplazaban por un plano inclinado al que llamaban «skip» de carga, que iba desde los silos en el sótano hasta el tragante situado en la parte superior del horno, en donde por el sistema de doble campana se realizaba la descarga de todas las materias primas (mineral de hierro, cok y caliza). En la actualidad, este plano inclinado de carga está reconstruido.

En la zona más alta del horno, se sitúan los tubos pantalón, por los que salían los gases procedentes de la combustión y de las reacciones del interior del vaso. Estos gases se utilizaban para calentar las estufas de aire caliente que calentaban el propio horno y para otras instalaciones de la siderurgia. Hay además dos plataformas de puentes-grúa, a 42 y 51 m de altura.

La refrigeración del conjunto se realizaba con agua de mar, y estaba formada por cuatro partes:

- En la parte superior de la cuba, por una lámina de agua.
- En el resto de la cuba, por las cajas abiertas antes nombradas.
- En el etalaje, por lámina de agua.
- En el crisol, por agua a presión.

El agua sobrante se recogía en un canal de recogida que está situado en la zona inferior exterior del horno.

El horno tiene una altura interior de 24,5 m contando el crisol y la estructura de carga. La altura exterior total es de 64,20 m. El diámetro del crisol es de 5,5 m, contando el interior con un volumen útil de 458 m³.

El horno estaba servido por una serie de tubos soplafuegos y por cuatro estufas de más de 27 m de altura, que le proporcionaban el aire a alta temperatura (hasta 1.050° C) que inflamaba la carga. Cada pareja de estufas estaba servida por una chimenea de 45,7 m de altura. Estas estufas y las chimeneas han desaparecido.

3.3. Partes integrantes

– Horno Alto núm. 2: plataforma, crisol, etalajes, cuba, tragante y cierres, skip de carga, tubos pantalón y plataformas de puentes-grúa.

– El sonido de la sirena, se recupera como patrimonio inmaterial. Analizando el paisaje sonoro del Puerto de Sagunto identificamos la sirena como uno de los sonidos más significativos y relevantes por su valor histórico y su impacto sobre las personas que vivieron y convivieron con esa señal acústica. Más allá de su función primera (señalar el cambio de turno), este sonido, y el paisaje sonoro que crea, simboliza como ningún otro la sociedad industrial que creció en el Puerto de Sagunto, frente al paisaje sonoro rural, dominado por los toques de campana. Por tanto, se ha recuperado un importante elemento del patrimonio inmaterial, ya que cuando se hace sonar, hacemos presente la actividad de toda esta zona siderúrgica, y el recuerdo imborrable para muchos vecinos del Puerto de Sagunto, como alguno de ellos cuenta, «...un recuerdo, una vuelta a la niñez, esperando que, un rato más tarde de que sonara la sirena, su padre llegara a casa, sudoroso, y con mucha hambre...»

3.4. Partes añadidas que no forman parte del monumento

Después de las remodelaciones urbanísticas de los últimos años que han transformado el espacio que ocupaban las instalaciones fabriles, el Alto Horno núm. 2 ha quedado situado en el centro de una rotonda de la avenida Altos Hornos. El edificio fue rehabilitado en el año 2012, y se construyó a su lado un pabellón de recepción de visitantes equipado con instalaciones audiovisuales y se han abierto tres puertas en la parte baja del crisol para posibilitar la visita al interior del horno.

Además, se han recuperado algunos elementos relacionados con la actividad del Alto Horno, que se encuentran expuestos junto al edificio. Se ha construido también una vía fèrrea en el perímetro de la rotonda para el paso de una locomotora a vapor.

4. Entorn de protecció

4.1. Delimitació de l'entorn afectat

a) Justificació:

El criteri general seguit per a la delimitació de l'entorn de protecció consisteix a establir una àrea envoltant basada en els següents aspectes:

– Paisatgístics i de perspectiva visual, amb la inclusió de la parcel·la on se situa el monument, el seu paisatge immediat en l'àmbit contextual i visual de l'immoble i les parcel·les adjacents, incloent els vials que envolten l'element a protegir per a garantir la seua òptima contemplació.

– Històrics, amb la inclusió de parcel·les i edificis que antigament eren ocupats per l'antiga siderúrgica.

b) Definició literal de la delimitació

– Origen: Cantonada sud-oest de la parcel·la 8432310YJ3983S0001PT, punt A (coordenades X 738255,29, Y 4392970)

– Sentit: horari

– Línia delimitadora: des de l'origen punt A de la delimitació, la línia segueix en sentit horari en direcció nord-est per la línia delimitadora de les parcel·les 10 i 03 de l'illa urbana 84323, creuant l'avinguda Ojos Negros fins a arribar al punt (X 738374,66 Y 4393189,2) de la parcel·la 07 de l'illa 85358. Continua la línia pel límit oest de les parcel·les 07, 08, 10 i 12 de la mateixa illa fins a arribar al punt (X 738424,48 Y 4393438,4), on la línia delimitadora gira i segueix en direcció est per la vora de les parcel·les 12 i 02 fins al punt (X 738516,74 Y 4393415,48). Continua després travessant l'avinguda Tres d'Abril cap al punt (X 738551,38 Y 4393444,74) de la rotonda. Gira la línia per la vora d'aquesta fins al punt (X 738382,2 Y 4392850,81), on s'entrecrua amb la vora nord de la parcel·la 01 de l'illa urbana 88354. Continua la línia per la vora nord d'aquesta parcel·la seguint la forma arrodonada de la rotonda fins a arribar al punt (X 738341,99 Y 4392855,6) on la línia baixa cap al sud-oest seguint el perímetre de la parcel·la 24 i 01 de l'illa 85261 fins a arribar al punt (X 738374,66 Y 4393189,2), punt en el qual la línia entrecrua amb la vora de la parcel·la 18 de l'illa 84373. Des d'allí, la línia baixa cap al sud-oest pel límit d'aquesta parcel·la, continua pel límit de la parcel·la 07 fins al punt (X 738745,21 Y 4393302,42). A partir d'ací la línia creua el vial fins al punt X 738390,68 Y 4392847,32, passant després pels punts (X 738382,2 Y 4392850,81) i (X 738827,37, Y 4393385,73). Des d'aqueix punt, la línia creua l'avinguda Fornes Alts fins al punt (X 738424,48 Y 4393438,4) de la parcel·la 17 de l'illa 84373. La línia continua cap al nord-oest pel límit d'aquesta parcel·la fins al punt (X 738836,01 Y 4393320,4), travessa l'avinguda del Port fins al punt (X 738804,4 Y 4393307,11) de la parcel·la 09 de l'illa 84323. Des d'allí, segueix per la vora sud d'aquesta parcel·la i de la 10 fins a arribar de nou al punt A.

4.2. Béns de rellevància local en l'entorn delimitat

a) Nau de tallers generals

(Basat principalment en el quadern didàctic *Patrimoni Industrial del Port de Sagunt* editat per APIVA)

La seua edificació es remunta a 1919 però és en 1930 quan l'edificació s'amplia i adquireixen les seues dimensions i fisonomia actuals. Es tracta d'un immoble configurat en façana i altura amb quatre naus però l'interior de les quals funciona com un gran espai únic rectangular. Està situat al costat del port d'embarcament del mineral. Inicialment les naus centrals estaven destinades a caldereria i reparació de locomotores, mentre que les naus laterals es dedicaven a la fosa i ajust. En 1957 es destinen a nous tallers de maquinària i a serveis adjacents i des de 1965 van ser destinades a taller de fosa.

Les seues quatre naus constitueixen un conjunt unitari i diàfan, només separades per quatre fileres de pilars de formigó en la seua part més antiga i acer laminat en la seua fase final de construcció. Exteriorment el seu aspecte ve determinat per les quatre naus, les centrals de major altura que les laterals, unides sense solució de continuïtat en el seu interior, amb coberta a doble vessant i rematades en la carena per cossos de major altura, amb obertures per a solucionar l'evacuació de gasos, la renovació d'aire i la il·luminació. Les façanes combinen rajola roja, murs de maçoneria i detalls ornamentals com marcs i boles que doten l'edifici d'un marcat caràcter artístic. Les obertures, tant de la planta baixa com els grans finestrals, estan rematades per arcs de mig punt, i es distribueixen al llarg de les façanes en dos nivells, seguint un ritme compositiu regular.

4. Entorno de protección

4.1. Delimitación del entorno afectado

a) Justificación:

El criterio general seguido para la delimitación del entorno de protección consiste en establecer un área envolvente basada en los siguientes aspectos:

– Paisajísticos y de perspectiva visual, con la inclusión de la parcela donde se ubica el monumento, su paisaje inmediato en el ámbito contextual y visual del inmueble y las parcelas adyacentes, incluyendo los viales que rodean el elemento a proteger para garantizar su óptima contemplación.

– Históricos, con la inclusión de parcelas y edificios que antiguamente eran ocupados por la antigua siderúrgica.

b) Definición literal de la delimitación

– Origen: Esquina suroeste de la parcela 8432310YJ3983S0001PT, punto A (coordenadas X 738255,29, Y 4392970)

– Sentido: horario

– Línea delimitadora: desde el origen punto A de la delimitación, la línea sigue en sentido horario en dirección noreste por la línea delimitadora de las parcelas 10 y 03 de la manzana 84323, cruzando la avenida Ojos Negros hasta llegar al punto (X 738374,66 Y 4393189,2) de la parcela 07 de la manzana 85358. Continúa la línea por el límite oeste de las parcelas 07, 08, 10 y 12 de la misma manzana hasta llegar al punto (X 738424,48 Y 4393438,4), donde la línea delimitadora gira y sigue en dirección este por el borde de las parcelas 12 y 02 hasta el punto (X 738516,74 Y 4393415,48). Sigue después cruzando la avenida Tres de abril hacia el punto (X 738551,38 Y 4393444,74) de la rotonda. Gira la línea por el borde de la misma hasta el punto (X 738382,2 Y 4392850,81), donde interseca con el borde norte de la parcela 01 de la manzana 88354. Continúa la línea por el borde norte de esta parcela siguiendo la forma redondeada de la rotonda hasta llegar al punto (X 738341,99 Y 4392855,6) donde la línea baja hacia el suroeste siguiendo el perímetro de la parcela 24 y 01 de la manzana 85261 hasta llegar al punto (X 738374,66 Y 4393189,2), punto en el que la línea interseca con el borde de la parcela 18 de la manzana 84373. Desde allí, la línea baja hacia el suroeste por el límite de esta parcela, continua por el límite de la parcela 07 hasta el punto (X 738745,21 Y 4393302,42). A partir de aquí la línea cruza el vial hasta el punto X 738390,68 Y 4392847,32, pasando después por los puntos (X 738382,2 Y 4392850,81) y (X 738827,37, Y 4393385,73). Desde ese punto, la línea cruza la avenida Hornos Altos hasta el punto (X 738424,48 Y 4393438,4) de la parcela 17 de la manzana 84373. La línea continua hacia el noroeste por el límite de dicha parcela hasta el punto (X 738836,01 Y 4393320,4), cruza la avenida del Puerto hasta el punto (X 738804,4 Y 4393307,11) de la parcela 09 de la manzana 84323. Desde allí, sigue por el borde sur de esta parcela y de la 10 hasta llegar de nuevo al punto A.

4.2. Bienes de relevancia local en el entorno delimitado

a) Nave de talleres generales

(Basado principalmente en el cuaderno didáctico *Patrimoni Industrial del Port de Sagunt* editado por APIVA)

Su edificación se remonta a 1919 pero es en 1930 cuando la edificación se amplía y adquieren sus dimensiones y fisonomía actuales. Se trata de un inmueble configurado en fachada y altura con cuatro naves pero cuyo interior funciona como un gran espacio único rectangular. Está situado junto al puerto de embarque del mineral. Inicialmente las naves centrales estaban destinadas a calderería y reparación de locomotoras, mientras que las naves laterales se dedicaban a la fundición y ajuste. En 1957 se destinan a nuevos talleres de maquinaria y a servicios adyacentes y desde 1965 fueron destinadas a taller de fundición.

Sus cuatro naves constituyen un conjunto unitario y diáfano, solo separadas por cuatro hileras de pilares de hormigón en su parte más antigua y acero laminado en su fase final de construcción. Exteriormente su aspecto viene determinado por las cuatro naves, las centrales de mayor altura que las laterales, unidas sin solución de continuidad en su interior, con cubierta a doble vertiente y rematadas en su cumbre por cuerpos de mayor altura, con aperturas para solucionar la evacuación de gases, la renovación de aire y la iluminación. Las fachadas combinan ladrillo rojo, muros de mampostería y detalles ornamentales como recercados y bolas que dotan al edificio de un marcado carácter artístico. Los huecos, tanto de la planta baja como los grandes ventanales, están rematados por arcos de medio punto, y se distribuyen a lo largo de las fachadas en dos niveles, siguiendo un ritmo compositivo regular.

5. Normativa de protecció del monument i el seu entorn

Article 1. De conformitat amb el que es disposa en l'article 35 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, de patrimoni cultural valencià, qualsevol intervenció que afecte el monument requerirà la prèvia autorització de la conselleria competent en matèria de cultura. Aquesta autorització s'emetrà conforme als criteris establits en la present normativa, i en el que no preveja aquesta, mitjançant l'aplicació directa dels criteris contemplats en l'article 38 de l'esmentada llei.

Les actuacions amb transcendència patrimonial que es pretenguen realitzar a l'entorn de protecció, requeriran de l'autorització per part de la conselleria competent en matèria de cultura fins a l'aprovació o convalidació definitiva del corresponent pla especial de protecció. Les actuacions amb transcendència patrimonial inclouen les relatives a obres de nova planta, de demolició, d'ampliació d'edificis existents, i les que comporten l'alteració, canvi o substitució de l'estructura portant i/o arquitectònica i del disseny exterior de l'immoble, incloses les cobertes, les façanes i els elements artístics i acabats ornamentals. També requeriran autorització les actuacions d'urbanització dels espais públics que sobrepassen la seua mera conservació o reposició, i la instal·lació d'elements publicitaris o d'antenes i dispositius de comunicació.

Totes les intervencions requeriran, per a ser autoritzades, la definició precisa del seu abast, amb la documentació tècnica que per la seua especificitat els corresponga, i amb la ubicació parcel·laria i el suport fotogràfic que permeta constatar la situació de partida i la seua transcendència patrimonial.

Article 2. Sense perjudici del que es disposa en l'article anterior, mitjançant informe tècnic municipal motivat, es podrà derivar la no necessitat d'autorització prèvia en les actuacions que se situen fora del present marc normatiu per falta de transcendència patrimonial, com seria el cas de les obres i instal·lacions dirigides a la mera conservació, reparació general, així com equipament i decoració interior, dels edificis situats a l'entorn de protecció.

En aquests casos, l'Ajuntament comunicarà a aquesta administració en el termini de 10 dies la concessió de llicència municipal, adjuntant com a mínim l'informe tècnic que s'esmenta en el paràgraf anterior, un plànol d'ubicació i el suport fotogràfic que permeta constatar la situació de partida i la falta de transcendència patrimonial del que es pretén.

Article 3. En les parcel·les de les illes 84323 i 85358 incloses en l'entorn de protecció, s'estableix com a altura de cornisa màxima 11 m. L'altura de cornisa és la que es mesura fins a la intersecció que es forma entre la cara inferior del forjat del sostre de l'última planta i el pla de façana de l'edifici en aqueixa última planta. En cas de naus, la cara inferior del forjat del sostre equivaldrà a la cara inferior de la cintra o element portant de la coberta.

Els usos permesos en aquestes parcel·les seran els establits en les ordenances del Parc Industrial Ingruinsa, a excepció d'estacions de servei. Els magatzems que desenvolupen la seua activitat a l'aire lliure, és a dir, directament sobre la parcel·la, hauran de preservar, mitjançant pantalles vegetals o altres elements, les vistes que produïsquen un impacte negatiu des de l'exterior.

Article 4. Les edificacions que s'executen en les parcel·les 02, 03, 04 05 i 06 de l'illa urbana 85358, i en la 04, 05, 06, 07, 08, i 09 de l'illa 84323 hauran de recular-se respecte a l'alineació de la façana de l'avinguda Alts Forns una distància de 5 m.

Article 5. El sòl de la parcel·la 84373 serà destinat a zona verda-espai lliure. No s'hi permetran construccions de cap mena. En el cas de destinar una zona d'aquesta parcel·la per a aparcaments vinculats a l'activitat de la nau de tallers generals, aquests hauran d'estar separats d'aquestes naus i de l'edifici de l'alt forn un mínim de 50 metres, a mesurar des del perímetre de tots dos edificis.

S'haurà de minimitzar l'impacte d'aquest aparcament mitjançant la utilització d'elements de mobiliari urbà o de vegetació, fragmentant la superfície dedicada als vehicles, amb un adequat disseny de l'espai de la parcel·la de manera que es puguin integrar els recorreguts per a vianants, les zones lliures i les zones d'aparcament.

Article 6. Queda proscriu la introducció d'anuncis o publicitat exterior (excepte cartells informatius dels noms i activitats dels edificis) en qualsevol de les seues acepcions, que irrompa en l'escena urbana de l'àmbit protegit, excepte les relacionades amb activitats culturals o esdeveniments festius que, de manera ocasional, reversible i per temps

5. Normativa de protección del monumento y su entorno

Artículo 1. De conformidad con lo dispuesto en el artículo 35 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, de patrimonio cultural valenciano, cualquier intervención que afecte al monumento requerirá de la previa autorización de la conselleria competente en materia de cultura. Esta autorización se emitirá conforme a los criterios establecidos en la presente normativa, y en lo no contemplado en la misma, mediante la aplicación directa de los criterios contemplados en el artículo 38 de la citada ley.

Las actuaciones con transcendencia patrimonial que se pretendan realizar en el entorno de protección, requerirán de la autorización por parte de la conselleria competente en materia de cultura hasta la aprobación o convalidación definitiva del correspondiente plan especial de protección. Las actuaciones con transcendencia patrimonial incluyen las relativas a obras de nueva planta, de demolición, de ampliación de edificios existentes, y las que conlleven la alteración, cambio o sustitución de la estructura portante y/o arquitectónica y del diseño exterior del inmueble, incluidas las cubiertas, las fachadas y los elementos artísticos y acabados ornamentales. También requerirán autorización las actuaciones de urbanización de los espacios públicos que sobrepassen su mera conservación o reposición, y la instalación de elementos publicitarios o de antenas y dispositivos de comunicación.

Todas las intervenciones requerirán, para su autorización, la definición precisa de su alcance, con la documentación técnica que por su especificidad les corresponda, y con la ubicación parcelaria y el apoyo fotogràfic que permita constatar la situación de partida y su transcendència patrimonial.

Artículo 2. Sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo anterior, mediante informe técnico municipal motivado, se podrá derivar la no necesidad de autorización previa en las actuaciones que se sitúen fuera del presente marco normativo por falta de transcendencia patrimonial, como sería el caso de las obras e instalaciones dirigidas a la mera conservación, reparación general, así como equipamiento y decoración interior, de los edificios situados en el entorno de protección.

En estos casos, el Ayuntamiento comunicará a esta administración en el plazo de 10 días la concesión de licencia municipal, adjuntando como mínimo el informe técnico que se menciona en el párrafo anterior, un plano de ubicación y el apoyo fotogràfic que permita constatar la situación de partida y la falta de transcendencia patrimonial de lo pretendido.

Artículo 3. En las parcelas de las manzanas 84323 y 85358 incluidas en el entorno de protección, se establece como altura de cornisa máxima 11 m. La altura de cornisa es la que se mide hasta la intersección que se forma entre la cara inferior del forjado del techo de la última planta y el plano de fachada del edificio en esa última planta. En caso de naus, la cara inferior del forjado del techo equivaldrá a la cara inferior de la cercha o elemento portante de la cubierta.

Los usos permitidos en estas parcelas serán los establecidos en las ordenanzas del Parque Industrial Ingruinsa, a excepción de estaciones de servicio. Los almacenes que desarrollen su actividad al aire libre, es decir, directamente sobre la parcela, deberán preservar, mediante pantallas vegetales u otros elementos, las vistas que produzcan un impacto negativo desde el exterior.

Artículo 4. Las edificaciones que se ejecuten en las parcelas 02, 03, 04 05 y 06 de la manzana 85358, y en la 04, 05, 06, 07, 08, y 09 de la manzana 84323 deberán retranquearse respecto a la alineación de la fachada de la av. Altos Hornos una distancia de 5 m.

Artículo 5. El suelo de la parcela 84373 será destinado a zona verde-espacio libre. No se permitirán en él construcciones de ningún tipo. En el caso de destinar una zona de esta parcela para aparcamientos vinculados a la actividad de la nave de talleres generales, estos deberán estar separados de estas naus y del edificio del alto horno un mínimo de 50 m, a medir desde el perímetre de ambos edificios.

Se deberá minimizar el impacto de este aparcamiento mediante la utilización de elementos de mobiliario urbano o de vegetación, fragmentando la superficie dedicada a los vehículos, con un adecuado diseño del espacio de la parcela de manera que se puedan integrar los recorridos peatonales, las zonas libres y las zonas de aparcamiento.

Artículo 6. Queda proscriu la introducción de anuncios o publicidad exterior (excepto carteles informativos de los nombres y actividades de los edificios) en cualquiera de sus acepciones, que irrompa en la escena urbana del ámbito protegido, salvo las relacionadas con actividades culturales o eventos festivos que, de manera ocasional, reversible

limitat, sol·liciten i obtinguen autorització expressa de la conselleria competent en matèria de cultura.

S'entén també com a publicitat exterior la instal·lació d'elements lluminosos, visuals o amb projecció d'imatges amb incidència directa sobre l'espai públic de l'àmbit.

La col·locació dels indicadors i dels rètols d'establiments que siguen identificatius de les marques corporatives i de l'activitat que es desenvolupa en aquests sols serà possible en els edificis on estiga situada l'esmentada activitat i exigirà l'obtenció de la preceptiva llicència municipal, prèvia presentació del corresponent projecte tècnic en el qual es definisca perfectament la seua inclusió en l'edifici i es justifique la proposta amb vista a garantir la seua integració harmònica en aquest i en el paisatge del conjunt.

Aquests cartells hauran de complir les següents condicions: hauran d'estar col·locats en el pla de façana, sense requerir per a això la implantació d'estructures autònomes portants per a la seua subjecció i estabilitat, hauran de tindre una dimensió lineal i superficial inferior al 30 % de l'extensió lineal de la façana i de la superfície d'aquesta, exclosa la superfície de les obertures. El color del fons dels cartells haurà de ser el mateix que el de la façana de les edificacions on s'implanten, o bé implantar-se les lletres dels rètols, cadascuna com a elements independents, directament sobre el pla de façana.

Article 7. Les noves infraestructures, com proveïment d'aigua, subministrament elèctric, telefonia, etc., hauran de ser enterrades, sense afectar el paisatge ni les façanes dels immobles protegits i el seu entorn de protecció.

Article 8. Béns de rellevància local

El règim d'intervencions en els béns de rellevància local relacionats en l'apartat 4.2, serà, fins que no s'inclouen en el Catàleg de Béns i Espais Protegits amb aquesta expressa tipificació protectora, i aquest no reba la pertinent validació patrimonial, el que s'estableix amb caràcter transitori en l'article 10 del Decret 62/2011 del Consell pel qual es regula el procediment de declaració i el règim de protecció dels béns de rellevància local, i les mesures protectores d'aquest decret.

Article 9. Aquesta normativa és transitòria fins a l'aprovació del preceptiu Pla Especial de Protecció previst en l'article 34.2 de la Llei 4/1998 d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, per als entorns de protecció dels monuments i aquest aconseguisca validació patrimonial.

Article 10. La contravenció del que es preveu en els articles anteriors, determinarà la responsabilitat de l'Ajuntament en els termes establits en l'article 37 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià.

Bibliografia:

- *Arqueologia industrial en Sagunto*, de Manuel Girona Rubio i José Vila Vicente.
- Quadern de memòria històrica *Patrimoni minero-siderúrgico Puerto de Sagunto 1900-1986*.
- Quadern didàctic *Patrimoni Industrial del Port de Sagunt* editat per APIVA.

y por tiempo limitado soliciten y obtengan autorización expresa de la conselleria competente en materia de cultura.

Se entiende también como publicidad exterior la instalación de elementos luminosos, visuales o con proyección de imágenes con incidencia directa sobre el espacio público del ámbito.

La colocación de los indicadores y de los rótulos de establecimientos que sean identificativos de las marcas corporativas y de la actividad que en ellos se desarrolla solo será posible en los edificios donde esté ubicada la mencionada actividad y exigirá la obtención de la preceptiva licencia municipal, previa presentación del correspondiente proyecto técnico en el que se defina perfectamente su inclusión en el edificio y se justifique la propuesta en orden a garantizar su integración armónica en el mismo y en el paisaje del conjunto.

Estos carteles tendrán que cumplir las siguientes condiciones: deberán estar colocados en el plano de fachada, sin precisar para ello de la implantación de estructuras autónomas portantes para su sujeción y estabilidad, deberán tener una dimensión lineal y superficial inferior al 30 % de la extensión lineal de su fachada y de la superficie de la misma, excluida la superficie de los huecos. El color del fondo de los carteles deberá ser el mismo que el de la fachada de las edificaciones donde se implantan, o bien implantarse las letras de los rótulos, cada una como elemento independiente, directamente sobre el plano de fachada.

Artículo 7. Las nuevas infraestructuras, como aprovisionamiento de agua, suministro eléctrico, telefonía, etc., deberán ser enterradas, sin afectar al paisaje ni a las fachadas de los inmuebles protegidos y su entorno de protección.

Artículo 8. Bienes de relevancia local

El régimen de intervenciones en los bienes de relevancia local relacionados en el apartado 4.2, será, hasta tanto no se incluyan en el Catálogo de Bienes y Espacios Protegidos con esta expresa tipificación protectora, y este no reciba la pertinente validación patrimonial, lo establecido con carácter transitorio en el artículo 10 del Decreto 62/2011 del Consell por el que se regula el procedimiento de declaración y el régimen de protección de los bienes de relevancia local, y las medidas protectoras de este decreto.

Artículo 9. Esta normativa es transitoria hasta la aprobación del preceptivo Plan Especial de Protección previsto en el artículo 34.2 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, para los entornos de protección de los monumentos y este alcance validación patrimonial.

Artículo 10. La contravención de lo previsto en los artículos anteriores, determinará la responsabilidad del Ayuntamiento en los términos establecidos en el artículo 37 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano.

Bibliografía:

- *Arqueologia industrial en Sagunto*, de Manuel Girona Rubio i José Vila Vicente.
- Cuaderno de memoria histórica *Patrimoni minero-siderúrgico Puerto de Sagunto 1900-1986*.
- Cuaderno didáctico *Patrimoni Industrial del Port de Sagunt* editado por APIVA.

ANNEX II: DELIMITACIÓ GRÀFICA ANEXO II: DELIMITACIÓN GRÁFICA	ALT FORN N.2 ALTO HORNO N.2 (SAGUNT/SAGUNTO)	<p style="text-align: center;">ENTOR/ENTORNO</p> <div style="display: flex; justify-content: center; gap: 10px;"><div style="border: 1px dashed orange; width: 20px; height: 10px; display: inline-block;"></div><div style="border: 1px solid green; width: 20px; height: 10px; display: inline-block;"></div></div> <p style="text-align: center;">B.I.C.</p>		<p style="text-align: center;">75 0 75 150</p> 	 GENERALITAT VALENCIANA
---	---	---	--	--	--

